

ZRZESZ KASZĘBSKŌ

PISMO LUDU KASZUBSKIEGO

„Zrzesz Kaszëbskô” wychodzi trzy razy w tygodniu. Dotatek literacko-naukowy „Chëcz” ukazuje się w każdym numerze sobotnim. Prenumerata: Miesięcznie 15 zł. Cena numeru pojedynczego 1.50 zł.

Redaktor Naczelny: Brunon Richert. Redaguje Kolegium: Jan Rompski, Ignacy Szutenberg, J. Gniech, F. Kowalski. Wydawca: Spółdzielnia Wydawnicza „Zrzesz Kaszëbskô”. Adres Redakcji i Administracji: Wejherowo, Skrzynka Poczтовая nr. 30.

Rok VIII.

Wejherowo, sobota 29 grudnia 1945 r.

Nr. 36

BRUNON RICHERT

Sytuacja międzynarodowa w chwili obecnej

Nurt życia narodów w obecnej chwili, nurt, którego cechą najistotniejszą po prawie sześciu latach wojny stanowi wielka akcja odbudowy, jest bardzo często zastonięty przed oczyma powierzonego obserwatora cieniami różnych sporów i rozdzźwięków między poszczególnymi narodami. Ujemne te zjawiska z natury rzeczy silniej rzucają się w oczy od prawdy ukrytej za nimi. Dodajmy, że jednocześnie tu i ówdzie na świecie rzeczywiście powstają zatarżani będące wynikiem starych nierozwiązanych problemów, dojrziałych podczas wojny.

Pierwszym wrażeniem powierzchownego obserwatora jest, że w różnych punktach globu ziemskiego toczą się walki, wprawdzie w większości wypadków jeszcze bezkrwawe, ale nie mniej intensywne i nie mniej ważne, o ile chodzi o przyszłość świata.

W Anglii rząd Partii Pracy musi walczyć na kilku frontach: na froncie wewnętrznym, w zmaganiach z pozostałościami okresu wojennego, musi pokonać olbrzymie przeszkody natury gospodarczej na drodze do odbudowy kraju, przeprowadza nacjonalizację głównego ośrodka dyspozycyjnego kredytu narodowego, jakim jest Bank Anglii, przystępuje do upaństwowienia kluczowych gałęzi przemysłu a jednocześnie odpiera coraz gwałtowniejsze ataki konserwatystów, których lekceważyć nie może mimo przeważającej większości, jaką posiada w parlamencie.

Polityka zagraniczna obecnego rządu angielskiego spotyka się tylko z niewieloma zastrzeżeniami ze strony konserwatystów, natomiast z wieloma ze strony walczących o swoją niepodległość ludów Indii, Jawajczyków, Żydów palestyńskich, egipskich Arabów i sympatyzujących z nimi poważnych odłamów demokracji światowej, która — powiedzmy to szczerze — wyżej stawia ogólnie zasady sprawiedliwości i wolności od interesów politycznych Wielkiej Brytanii. Twierdzą Hindusi, że rząd Partii Pracy zwleka z wypełnieniem przyrzeczeń poczynionych przez tę partię podczas kampanii wyborczej. Oburzają się Jawajczycy na akcję zbrojną prowadzoną przez wojska angielskie dla przywrócenia władzy Holendrom czy też dla narzucenia Jawie współżycia z Holandią w ramach Holenderskiej Wspólnoty Narodów. Z gorącością wspominają żydzi, że obecny rząd angielski przyszedłszy do władzy zapomniał o uroczystych ślubowaniach dawanych wyborcom przez Partię Pracy w sprawie zniesienia ograniczeń imigracyjnych do Palestyny. Z niecierpliwością czekają Arabowie egipscy na wy-

Zakończenie konferencji moskiewskiej

MOSKWA. — Ministrowie spraw zagranicznych wydali swój pierwszy komunikat, oznajmiający o postanowieniu Wielkiej Trójki zwołania powszechnej konferencji pokojowej nie później, niż 1 maja 1946 r. Francja i Chiny zostały zaproszone do przystąpienia do procedury, według której zostaną opracowane warunki pokojowe dla Włoch przez W. Brytanię, Stany Zjednoczone, Bułgarię, Węgry przez Związek Radziecki, Stany Zjednoczone, W. Brytanię; dla Finlandii przez Związek Radziecki i W. Brytanię.

Komunikat stwierdza również: „Rozmowy trwają w przyjaznym nastroju na inne tematy i należy mieć nadzieję, że komunikat o pracach konferencji w związku z innymi problemami zostanie wydany za dzień lub dwa dni”.

Komunikat stwierdza, że w przygoto-

waniu traktatów z Włochami, Rumunią, Bułgarią, Węgrami i Finlandią wezmą udział tylko ci członkowie rady ministrów spraw zagranicznych, którzy są sygnatariuszami warunków kapitulacji, o ile i dopóki Rada nie poweźmie dalszej akcji, i nie zaprosi innych członków Rady do partycypowania w kwestiach, bezpośrednio ich obchodzących.

Zastępcy ministrów spraw zagranicznych niezwłocznie wznowią swoją pracę w Londynie, na podstawie porozumienia, osiągniętego w sprawach, przedyskutowanych na plenarnym posiedzeniu Rady ministrów spraw zagranicznych w Londynie. Kiedy wszystkie traktaty zostaną przygotowane, Rada zwoła konferencję dla rozpatrzenia traktatów pokojowych. Konferencja składać się będzie z pięciu członków Rady „wraz z wszystkimi człon-

kami Narodów Zjednoczonych, którzy czynnie prowadzili wojnę przeciwko nieprzyjacielskim państwom europejskim przy użyciu znacznych sił zbrojnych”.

Po zakończeniu konferencji państwa będące sygnatariuszami warunków zawieszenia broni z Włochami, Rumunią, Bułgarią, Węgrami i Finlandią — przy czym Francję uważa się za sygnatariusza w stosunku do traktatu pokojowego z Włochami — sporządzą ostateczny tekst traktatów pokojowych i „ostateczne teksty odnośnych traktatów pokojowych zostaną podpisane przez przedstawicieli państw, reprezentowanych na konferencji, które były w stanie wojny z odnośnym państwem nieprzyjacielskim. Traktaty pokojowe będą miały moc obowiązującą niezwłocznie po ratyfikowaniu ich przez odnośne państwa sprzymierzone, będące sygnatariuszami odnośnych aktów zawieszenia broni, przy czym Francja uważa się za sygnatariusza w wypadku traktatu pokojowego z Włochami. Traktaty te podlegają ratyfikacji przez odnośne państwa nieprzyjacielskie.

LONDYN. Dobrze poinformowane koła w Londynie spodziewają się, że ostateczny komunikat i protokół konferencji ministrów spraw zagranicznych Wielkiej Trójki wydane zostaną w ciągu najbliższych 48 godzin, może nawet dziś wieczór. Jeżeli nie nastąpi żadna dalsza zwłoka, Bevin powróci do W. Brytanii w końcu tygodnia i będzie miał dwa tygodnie czasu na przygotowanie się do Zgromadzenia Generalnego, które ma zebrać się w dniu 10 stycznia.

MOSKWA. W czwartek, dnia 27 bm. zaproszono do ambasady brytyjskiej przedstawicieli prasy. O godz. 15 dziennikarze angielscy otrzymali tekst komunikatu z konferencji Trzech ministrów a następnie minister Bevin udzielił odpowiedzi na cały szereg pytań. Min. Bevin podkreślił przede wszystkim pozytywny charakter obrad moskiewskich.

W piątek 28 bm. ogłoszono w stolicach trzech wielkich mocarstw tekst komunikatu z konferencji trzech ministrów. Zawiera on następujące punkty:

- 1) Sprawa traktatów pokojowych z Włochami, Rumunią, Bułgarią, Węgrami i Finlandią.
- 2) Komisja dla spraw Dalekiego Wschodu
- 3) Sojusznicza Rada nad Japonią.
- 4) Sprawa Korei.
- 5) Sprawa Chin.
- 6) Sprawa Rumunii.
- 7) Sprawa Bułgarii.
- 8) Komisja kontroli nad energią atomową.

Szczegółowy tekst komunikatu podamy w następnym numerze.

Świąteczne przemówienie Papieża Piusa XII

LONDYN. — Przemawiając przez radio watykańskie w wigilię Bożego Narodzenia, papież oświadczył, że świat powinien dziękować Bogu za to, że po raz pierwszy od 6 lat Boże Narodzenie może być obchodzone bez obawy niebezpieczeństwa, grożącego z morza, ziemi, a zwłaszcza z powietrza. Papież kontynuował: „Składamy pokorne dzięki za pokój. Pokój na ziemi. Ale czy jest to prawdziwy pokój? Czy zablizniły się już rany, zadane przez tę straszną wojnę? Obecnie ludzkość zaczyna zdawać sobie sprawę, jak wiele trzeba wyrozumiałości i cierpliwości, aby sprowadzić świat z powrotem na drogę pokoju i porządku.

cofanie wojsk angielskich z kraju, zapewniając, że Kanału Suezkiego potrafią sami pilnować.

Oburzają się te i inne narody na postępowanie rządu angielskiego. Niemniej „Foreign Office” kontynuuje swoją politykę zgodną z tradycyjną racją stanu imperium brytyjskiego. Może to się podobać lub nie podobać, ale jest to fakt, który najdobitniej chyba wyraził minister Bevin w odpowiedzi na interpelację w sprawie azerbajdzkańskiego ruchu autonomicznego, stwierdzając, że rząd angielski będzie stał wszędzie na straży interesów Wielkiej Brytanii. Wspominamy o tym, bo wypadek z Iranem jest jasnym przykładem krzyżowania się interesów gospodarczych z momentami ideologicznymi. Faktem jest, że znaczna część ropy irańskiej jest wydobywana przez „Anglo-Persian Oil Company”, której akcje należą do wielu obywateli angielskich. Faktem jest również, że mają tam interesy Amerykanie. Dla jednych i drugich to, co się dzieje w tym kraju,

To Boże Narodzenie jest więc także mądłą nadzieją, że Król Pokoju zechce zesałać pokój na świat”.

Wspominając następnie o mianowaniu nowych kardynałów, Jego Świątobliwość zaznaczył m. in.: „Nową cechą tych nominacji jest różnorodność narodów, do jakich należą przyszli kardynałowie. Pragnęliśmy aby jak największą ilość ras ludów była reprezentowana, jako prawdziwe odbicie wszechstronności kościoła. Przez to jednak nie ucierpią Włochy. Przeciwnie, podzielą one w oczach wszystkich narodów tę wielkość i tę wszechstronność”.

nie jest obojętne. Z drugiej strony ZSRR, który szczyty się tym, że po pierwszej wojnie światowej dobrowolnie zrzekł się uprzywilejowanych pozycji w Iranie, starał się od dłuższego czasu o uzyskanie koncesji naftowych od rządu Teherańskiego, napotykał przeszkody ze strony miarodajnych czynników perskich; tych samych zresztą czynników, które podczas wojny prowadziły politykę antydemokratyczną i w mniej lub więcej zamaskowany sposób proniemiecką. Z. S. R. R. uważa dlatego — i trzeba przyznać, że nie bez dużej dozy słuszności — że nie ma powodu, dla którego miałby być, o ile chodzi o koncesje naftowe, traktowany gorzej od innych mocarstw.

Należący do rodziny ludów tureckotatarskich Azerbajdzanie tyle mają wspólnego z Persami, co np. Anglicy z Francuzami, i trudno im odmówić naturalnego prawa przynajmniej do autonomicznego życia narodowego. Tak, jak trudno dziwić się Związkowi Radzieckiemu, że sym-

(Dokończenie na str. 2-giej)

GUZOV MACK GODO:

Chceme le so zažec! Mjineŕe Gode, czurpje ze svoji bjede stori rok i ju mome przed sobą Novi Rok! Ćež won nãma novigo przenjese? Perznę mrozu, tej cepta i zos szlogę i mroz. Jô z mojigo Kobeluszu zdrzoł na gvjozde i mje sę zdaje, że apartni z wogonama tenceją na njebye. Zdrzoł jem do Sibile, żebe ve-
czetac, co to może znaczc, tej jem ve-
czetol!

Dze slunce vschodzi
Na łokc vjolgji chtop,
Seti stovjo snop.
Do nje bjego dzecko,
Co mo złoti vjeczko —
Sę bavją redzi...

Le v złotim bôce
Njasta rzekji trze
Przendze. Z czvorti chce
Dobec stolu szpilkę
I most spjãc na chvjilkę,
Kvjãt wurvac v łãce...

Wo zorno skjidła nogę
I darmo szła tę drogę
Ju Zopod rozvjol snop
Przeskvarzeł vasov chtop...

Zecze tejde, Vama, vszednigo dobrigo
i wopjekji Anjołov. Tere dãm vama do
prczetãnjã lest drecha Józefa:

Vjidzisz Macku, baro jem sę wuce-
szol, kjej jem sę doczeł v Zrzesze wo
tvojich venalozkach i poprovdze belni
energje tobacznjikovi. Denjicę i róg to-
baczni jô mom po storim Miklerze, leno
njeszczesci, że tobacznjik mje veszãbro-
vele szãbrovnjice do muzeum v Mosk-
vje. Na moji krzivdze wuros mje belni
vrzód i nji mom wu se kjim go lekarzec.
Jô tobje godom, że nje jes kãsk, ale bel-
nim aptekarzem. Wustchoł jem tvoji
rade i mje pomogło. Po vojcu mom fa-
brikę klãmrov, sekjerskov, szefleskov i
mjetelekov. Te mjetelekji be sę przeda-
te, bo sã podobni do tobacznjikov, i
mom mesłę zãnjehãc to vszetko i zã-
ložec fabrikę tobacznjikov jakno njesz-
kodlevi na serce lekarstvo na vrzodelce i
mamelce na nãji zemji. Betobe to też
gvesnim wuprzemistovjenjim kraju! Le
me, Kaszëbji sę muszime vzãc do grepe
i spolnima mocęma vzãc sę do młocu,
žebe zmoc nopjervi kaszëbskji chãde,
a tej jini. Naszi vojcovje zaživele tobakę
i bele zdrov, mocniji i vjãlgji jak dębe.
Dzisejszi młodi Kaszëbji leno z cigareta-
kã, abo z cigarem chodzą i puszczejã
smierdzącã dim, chteren jim vjãtre roz-
dmuchivajã jak vszedne jich mesle i ro-
bote, a że vrzode nom na karku rosca,
tego me nje czejeme, to muszi nãma
Mack na tobacznim rogu vetrãbjic!

Temu jo vama godãm: prczadzta na
Kongres vszetce Kaszëbji. Njeh vas be-
dze 20 tesãci! Tec vjeła, że bedze ka-
szëbskji król vebjerani, a Mack z njim
tobaczkę zaživo!

Te jes me dol v całosce dobrã radę,
le mom kłopot skãdka brac surovce, zôs
tak mje njick, tobje njick nje mogę v ji-
nich vlezc lebensraum. Dzis koždi na
svim klocu rzepke skrobje, a na vjorze
rãbji klefte! To nãma przenjos ten stori
rok, beł jednak potrzebni, bo bez nję be
se nje skunczela ta przegrzeszono, nji-
jak verenovano vojna!

Na tvojim Kobeluszu mosz mjec ja-
łovc, może bejes mog zacząc eksplo-
tację wod strone, ko to je rovno chto
to robji cze me, cze też wonji! Novožn-
jejszi żebe moja fabrika szła. Dej mje
tvoj kobeloszovskji adres, bo jem tam
chodzeł za tobã, a vszędze le svjinkji
kvjiczãle rãvno z prosęcãma. Na dzis
je ju dosc, dregjim razem me so pov-
jemę vjęci.

Žij z Bogjem!
Njeh Vama Pon Bóg błogostavji
Józef.

Na Ziemi Kaszubskiej

WEJHEROWO

— JASEŁKA W SZKOLE POWSZ. NR.
2 W WEJHEROWIE. Dnia 21 bm. ode-
grane zostãły „Jasełka” przez dziatwę
szkoły powszechnej nr. 2 w Wejhero-
wie po raz pierwszy po latach okupacji.
Jasełka opracowane i reżyserowane przez
p. Radkównę wypadły wspaniale. Gra

dzieci, kostiumy, dekoracje, wszystko
było bez zarzutu, ogromnie pomysłowe,
mię dla oka i ucha. Działwa, która za-
ledwie od paru miesięcy zaczęła z pow-
rotem uczyć się po polsku — dziś de-
klamowała zupełnie poprawnie, z nad-
zwyczajną dykcją, oraz odczuciem od-
grywanej, oczywiście były małe niedo-
ciągnięcia, ale dla przeciętnego widza
niedostrzegalne.

Wzruszenie prawdziwe ogarniało wi-
downię — gdy po tylu latach widziało
się na scenie polskiej szkoły — całe
misterium odegrane po polsku i przez
dziatwę polską

Jak ważnym czynnikiem wychowaw-
czym jest szkoła widzimy choćby w wi-
domym skrawku jej pracy w wystawio-
nych „Jasełkach”.

To też należy złożyć wyrazy uznania
autorce i reżyserce p. Radkównie, p.
kierownikowi H. Górze, oraz gronu na-
uczycielskiemu za nadzwyczajne rezul-
taty ich pracy. Jedno tylko było przy-
kre — działwa oraz grono naucz. wy-
wiązało się z obowiązków wspaniale —
ale rodzice niedopisali, — potowa sali
świeciła pustką. Czyżby to było bra-
kiem zainteresowania dzieckiem, czy też
brak zaufania do możliwości artystycz-
nych szkoły?

Szkoda byłoby ogromnie aby ogół
obywateli Wejherowa nie mógł oglądać
tak udanego „Misterium” — to też ma-
my nadzieję, że kierownictwo szkoły
wystawi swoje „Jasełka” na sali ob. Prur-
sińskiego, gdzie już napewno wszyscy
się stawiã, aby zobaczyć swoją dziatwę
— w tak niezwykłej i odmiennej od co-
dziennej postaci. J.W.

Z okazji Nowego Roku składam Szanownej Klienteli
serdeczne życzenia
pomyślności i szczęścia

MISTRZYNI FRYZJERSKA
JÓZEFA KRUŻANKA
Plac Czerwonej Armii 2.

Wszystkim Klientom, Przyja-
cielowi i Znajomym życzymy

Dosiego Roku

Skład materiałów
piśmiennych i szkolnych
WŁ. DĄBROWSKI
Wejherowo, ul. Sobieskiego 260

Chcesz być
Milionerem

kup Los

w Kolekturze Nr. 111
u „Foto-Matejko”
Wejherowo, Sobieskiego 314

Fa FLORIAN WOLTER
WYROBY TYTONIOWE
PRZY RYNKU

życzy wszystkim swoim
Klientkom i Klientom

Szczęśliwego Nowego Roku!

Szanownej swej Klienteli

Szczęśliwego Nowego Roku

życzy

Brunon Grzenkowicz
Skład artykułów spożywczych, że-
laznych i materiałów budowlanych
(dawniej Bracia Goerendt)
Wejherowo, ul. Sobieskiego 241.

KWIECIARNIA
ST. SIKOROWA
WEJHEROWO, PIERACK. 244

Poleca:

Kwiaty cięte
Doniczkowe
Bukiety ślubne
Więńce

po cenach umiarkowanych.

Wszystkim naszym Członkom
i Szan. Klientom składamy

najserdeczniejsze życzenia
pomyślności w Nowym Roku

„ROLNIK”

Pow. Spółdzielnia
Rolniczo-Handlowa Z. O. U.
WEJHEROWO, ul. Dworcowa 1.

Wszystkim moim Szanownym
Klientom życzę

Dosiego Roku!

Warsztat Blacharsko-Instalacyjny
JAN WACHOWIAK
Wejherowo, Pucka 9.

Wszystkim Klientom i Sympa-
tykom jak najserdeczniejsze

życzenia noworoczne

śle

„Drogeria Pomorska”
własność Janiny Wieczorkowej
w KARTUZACH — Rynek 1.

Unieważniam
zagubione dokumenty: świadectwo
zakupu na bydło i książkę na konia
(własność: Jazdzewska Helena) i za-
świadczenie rehabilitacji na nazwisko
Dawidowski Antoni, Wejherowo.

Unieważnia się dowód osobisty
Nr. 400 g na nazwisko Głowienko Józef,
syn Michała i Otylii Jofke, urodz.
8. 2. 1927 r. w Swarzewie gm. Strzel-
no, wydany przez Zarząd Gminny Strzel-
no.

Koń i platforma na sprzedaż. Zgł.
do adm. Zrz. Kasz. Wejherowo.

**Zamawiajcie
Zrzesz Kaszëbską**

Stale na składzie

maszyny do szycia
leżanki.

CENNIK OGŁOSZEŃ: Ogłoszenie drobne — za wyraz po zł 5. Poszukiwanie Pracy po zł 3. Ogłoszenia urzędowe, przetargi, nekrologi — za 1 mm. szerokości
szpalty — po zł 10. reklamowe — po zł 14. Ogłoszenia tekstowe wśród tekstu edakcyjnego — po zł 25 za 1 mm. szpalty. Tłustym drukiem 100 proc. drożej.
W numerach sobotnich i świątecznych wszystkie ogłoszenia — 50 proc. drożej.